

Jedinica 3 (osnovna škola, 3. razred)

Mi smo čarobnjaci!

A Plan nastave

	Ključna pitanja/teme lekcije	Ključni zadatak	Nastavni materijali
Lekcija 1	Šta može jedna obična osoba učiniti sa problemom? Šta može čarobnjak?	Učenici uče da razlikuju realna i čarobna rješenja za različite vrste problema. Crtaju sliku obične osobe ili čarobnjaka.	Tabla (unaprijed pripremljena za jednostavnije prikupljanje dječjih ideja); crteži, ljepljiva traka; listovi papira formata A4, bojice
Lekcija 2	Koja su osnovna dječja prava? Koje oblasti života ona dotiču? Kakva rješenja ovih problema možemo naći?	Razmatranjem osnovnih dječjih prava djeca se upoznaju sa njihovom osnovom i formulišu fantastična i realna rješenja za svakodnevne probleme kroz igru uloga.	Izrezane figure od papira; bojice
Lekcija 3	Kako mogu zauzeti ulogu onoga koji pruža podršku u situacijama u kojim se dati problem javlja? Koja konkretna rješenja možemo ponuditi?	Učenici pokušavaju da pronađu rješenja za teške situacije iz njihovog svakodnevnog života. Svoja rješenja predstavljaju kroz igru uloga.	Rekviziti za igru uloga, po potrebi.
Lekcija 4	Kako možemo procijeniti primjere rješenja problema koje su kroz igru uloga izložili naši drugovi/drugarice iz razreda? Šta smo na taj način naučili?	Učenici uvježbavaju svoje uloge i glume ih u razredu. Zatim diskutuju o rješenjima koji su predstavljeni kroz igru uloga.	Rekviziti za igru uloga, po potrebi.

B Vaspitno-obrazovni ciljevi

Djeca uskoro postaju svjesna činjenice da su mnoge stvari izvan njihove kontrole. Predmet su odluka koje direktno utiču na njihove živote, ali oni često ne mogu uticati na njih. Međutim, djeca su takođe sposobna da otputuju u svijet mašte. To ne mora biti pokušaj bijega iz stvarnog svijeta. Svijet mašte je i sfera u kojoj se kuju novi planovi, gdje se može razmisliti o iskustvima i gdje osoba može dobiti snagu prije povratka u stvarni svijet.

Za nastavni projekt u Cjelini 3 predlažemo oslanjanje na sposobnost maštanja kod djece, te da im se pruži mogućnost da svoje ideje pretvore u rješenja problema iz stvarnog života, a koji su u nekoj vezi sa osnovnim dječjim pravima. Polazna

tačka je da djeca zamisle da su postali čarobnjaci ili vještice i da su u mogućnosti da koriste magične moći kako bi riješili probleme.

Jedan od ciljeva ovog projekta je da se djeca na pojednostavljen način upoznaju sa dječjim pravima. U isto vrijeme, od njih se zahtijeva da prepoznaju situacije koje su povezane sa dječjim pravima u svom okruženju, a koje zahtijevaju bolje rješenje i da zajedno traže takva rješenja - i „magična“ i „stvarna“. Važno je da djeca sve vrijeme ne ostanu unutar svog carstva mašte. Trebalo bi takođe da pokušaju da smisle rješenje za jednostavan problem u svom lokalnom okruženju i da ga primijene u praksi (npr. fokusiranje na pitanja čiste životne sredine u razredu i školskom dvorištu).

Ova se nastavna jedinica oslanja na komunikaciju u razredu. Stoga je jako važno da raspored djece bude odgovarajući. Svi učesnici bi prilikom komuniciranja u grupama trebalo da sjede okrenuti licem u lice. Raspored sjedenja sa licem okrenutim prema nastavniku trebalo bi izbjegavati. Raspored prilikom kojeg djeca sjede u redovima stavlja djecu koja sjede na kraju u neravnopravan položaj. Djeca bi umjesto toga trebalo da sjede u krugu ili oko stola u toku grupnih diskusija.

Datum održavanja ovih časova određuje nastavnik po svom nahođenju, međutim, pogodne su druga i treća nedjelja novembra, jer se podudaraju sa godišnjim obilježavanjem Međunarodnog dana djeteta 20. novembra (vidi takođe sugestije na kraju četvrte lekcije).

C Ključna pitanja za razmišljanje na časovima o dječjim pravima

Doživljaj dječjih prava	Upoznavanje dječjih prava	Sprovođenje dječjih prava
Nastavnik		
Na koji se način principi dječjih prava poštuju u razredu i školskoj zajednici?	Šta djeca trenutno znaju o dječjim pravima?	Učenje o tome kako djelovati izvan škole: Šta su učenici naučili za svoj budući život?
Škola je poput mikro društva. Učenici raspravljaju o stvarima zajedno i pronalaze rješenja za svoje probleme u razredu i u svojim životima. U interakciji su jedni s drugima, a ne samo s nastavnikom.	Član 13, 14, 28, 31(vidi Dodatak: UN Konvencija o pravima djeteta).	Učenici razmišljaju o stvarnim životnim situacijama koje imaju neke veze sa dječjim pravima i počinju iznalaziti rješenja za probleme koji su stvarni za njih ili za druge.
Učenici		
Kako sam doživio/la dječija prava u razredu?	Što sam naučio/la o dječjim pravima?	Šta sam u stanju sada da preduzmem?
Slušali smo jedni druge i otkrili da se neke naše želje, problemi i ponuđena rješenja mogu jako razlikovati. Vidjeli smo kako naše različite poglede možemo pretočiti u diskusiju i zajedno pronaći rješenja za takve probleme.	Znam da djeca imaju posebna prava: dječija prava. Znam da je Međunarodni dan djeteta 20. novembra. Učim da razlikujem čuda i rješenja problema u stvarnom životu.	Znam da drugi ljudi i ja imamo prava, ali ja moram nešto da učinim da obezbijedim zaštitu tih prava – kako mojih prava tako i prava drugih ljudi. Pronalaženje rješenja za problem nije jednostavno, ne možemo odjednom riješiti sve probleme. Neke od naših želja neće biti ostvarene za duže vrijeme.

D Postupak*Lekcija 1*

Razred sjedi sa stolicama postavljenim u polukrug oko table u prednjem dijelu učionice. Svako dijete je potrebno da ima dobar pogled na tablu.

Nastavnik crta ili pokazuje sliku dvije osobe na tabli ili pomoću projektora: običnog muškarca ili ženu i čarobnjaka. Ili vješticu. Učenici u parovima treba takođe da nacrtaju dvije figure i pokušaju da zajednički odgovore na sljedeća pitanja:

- Kakva je razlika između čarobnjaka ili vještica i običnih ljudi?
- Šta radi obična osoba u određenim situacijama, npr. ako nema hljeba u kući?
- Šta radi čarobnjak ili vještica u istoj situaciji?
- Kako bi se podstakla dječija mašta, dalje situacije mogu smisliti djeca, uz moguću pomoć nastavnika. Nastavnik sakuplja sve učeničke odgovore na tabli, uz upotrebu sljedeće tabele:

	„Obična“ osoba	Vještica ili čarobnjak
Situacija 1 (npr. glad)		
Situacija 2 (npr. siromaštvo)		
Situacija 3 (npr. dosada)		
Situacija 4 (npr. rođendan)		
Itd.		

Djeca razmjenjuju ideje i diskutuju o svojim rješenjima različitih problema. Pitanja za podsticanje diskusije mogu biti:

- Možete li pronaći bilo kakva rješenja ili ideje koje je predložio dobar ili zao čarobnjak ili vještica? Kako bi dobri čarobnjak ili dobra vještica postupili u određenim situacijama?
- Kada ste zadnji put poželjeli da imate magične moći, i šta ste tada htjeli da promijenite?
- Šta je vaša najveća želja sada? Kako biste ispunili tu želju da imate magične moći? Kako možete ispuniti tu želju u stvarnosti?
- Itd.

Učitelj podstiče učenike da iznose svoje ideje i svima daje pozitivnu podršku. Objašnjava da će se u razredu još nekoliko puta u narednih nekoliko časova govoriti o čarobnjacima i vješticama i daje učenicima zadatak da potraže slike čarobnjaka i vještica u časopisima ili knjigama i da ih po mogućnosti donesu u razred. Od slika i knjiga se može napraviti mala izložba.

Na preostalom dijelu časa, učenici crtaju i boje komplikovanog čarobnjaka ili vješticu, a do ove figure crtaju „običnu“ osobu. Ovi crteži se mogu dovršiti kao domaći zadatak i na kraju biti predstavljeni na izložbi.

Lekcija 2 (Trajanje: oko 1/2 časa)

Uvod: Posmatranje i komentarisane izložbe (vidi gore), ako je postala dovoljno velika za prezentiranje. Nastavnik podstiče učenike da sakupe još slika, knjiga i predmeta, i da dovrše svoje crteže ukoliko to već nijesu uradili.

Djeca sada sjede u krugu. Nastavnik drži kratko predavanje o deset najvažnijih dječjih prava. Na ovom ključnom času, on ili ona im govori da su prije 50 godina napisana i potpisana od strane mnogih država članica posebna prava koja se odnose na život i položaj djece. Ovdje preporučujemo čitanje Deklaracije o pravima djeteta iz 1959. godine (vidi

dodatak, mada se skraćene verzije takođe mogu naći na internetu), koju nastavnik može prilagoditi i skratiti po potrebi.

Nastavnik treba da učini prezentaciju što deskriptivnijom, razumljivijom i bliskom djetetu: primjeri stvarnih situacija ili priče koje su relevantne za dječje iskustvo će pomoći u ovome.

Prilikom sumiranja i zaključivanja nastavnik bi trebalo da napravi spisak najbitnijih teza u saradnji s djecom i da ih ispiše po tabli. Djeca onda mogu prepisati spisak u svoje sveske.

Potrebno je da djeca shvate da:

- dječja prava postoje,
- ova prava važe za svako dijete, čak i ovdje u našoj zemlji,
- cilj je omogućiti svakom djetetu da poraste na zdrav način (ovo uključuje fizički, moralni, duhovni i društveni razvoj,
- sloboda i lično dostojanstvo djeteta treba da se poštuju.

Potom, nastavnik/nastavnica raspoređuje oko 20 papirnih figura dječaka i djevojčica koje su ili on/ona ili učenici prethodno izrezali. On ili ona na podu dijeli figure u četiri grupe od po pet figura. Nastavnik kaže djeci da svaka grupa ima određeni problem:

- prva grupa doživljava prijetnju svom fizičkom blagostanju (hrani, zdravlju itd.),
- druga grupa doživljava prijetnju duhovnom blagostanju (diskriminaciju, prijetnju privatnosti itd.),
- treća grupa doživljava prijetnju obrazovnim mogućnostima (porodici, prijateljima itd.),
- četvrta grupa doživljava prijetnju svom društvenom okruženju (porodici, prijateljima itd.)

Poslije ovog objašnjenja, razred se dijeli u četiri grupe, od kojih je svaka odgovorna za jednu grupu papirnih figura. Uputstvo: Uzmite vaših pet figura i na svaku napišite rečenice o tome šta im je

potrebno ili šta im nedostaje ili zbog čega pate. Upotrijebite rečenice koje počinju sa „ja“ (u prvom licu). Na primjer, grupa „duhovno blagostanje“ može pisati rečenice poput sljedećih: “Ljudi me ismijavaju jer sam stranac/strankinja”, “Patim jer nemam prijatelja”, “Tužan/na sam zato što se ljudi smiju mom govoru” itd.

Djeca rade u svoje četiri grupe, a onda saopštavaju jedni drugima šta su uradili i vode diskusiju kako bi pronašli dodatne primjere za svoju grupu figura (npr. „Čega se još možeš sjetiti?“) i moguće dopisali neke rečenice.

Dalje, grupe postaju čarobnjaci i vještice i žele da pomognu ovoj djeci da dožive dječja prava! Svako dijete pregleda figure po kojima su ispisane rečenice. Za svaku ponaosob postavljaju se sljedeća pitanja:

- Pročitajte šta piše na djetetu: šta ga čini nesrećnim?
- Kako bi čarobnjak ili vještica mogli da pomognu? Šta bi on ili ona mogli da urade pa da se djetetu može pružiti pomoć danas, sutra i svaki sljedeći dan?
- Šta dijete može samo da uradi kako bi se on ili ona osjećali bolje?
- Šta mogu da urade ljudi bez magičnih moći (na primjer mi) kako bi pomogli djetetu da se osjeća bolje?

Ova vježba se može izvesti sa čitavim razredom, ili zavisno od veličine razreda i dozvoljenog vremena u dvije ili više manjih grupa.

Lekcija 3

Nastavnik ponavlja deset najbitnijih dječjih prava (vidi gore, lekcija 2). Danas razmatramo konkretne situacije iz svakodnevnog života u kojima ova prava igraju ili bi trebalo da igraju bitnu ulogu. Nastavnik motiviše učenike da razmisle o mjestima ili situacijama iz svakodnevnog života neprijatnim za njih, njihove drugove/drukarice iz razreda ili mlađe ili starije učenike u školi. Posebno bi trebalo da razmisle o situacijama u kojima postoji opasnost da se ugroze prava ove djece. Ova vježba se radi u parovima. Kao podsticaj i šema za prikupljanje priloga djece, sljedeći spisak mjesta i situacija se može prikazati na tabli:

Mjesta

- učionica
- školsko dvorište
- put do škole

Situacije

- svađa i nesuglasice
- bez ručka
- zaboraviti napisati zadatak
- dobiti batine
- ne imati prijatelja
- bez tople zimske jakne
- bez odgovarajuće sportske opreme

Uputstvo: Mi ćemo sada preuzeti ulogu malih čarobnjaka i vještica. Vježbaćemo kako naći rješenja za ove situacije.

U razgovoru sa cijelim razredom razmatramo dvije ili tri situacije – što je moguće realnije. Potom učenici formiraju male grupe od po troje ili četvoro i biraju jednu situaciju koju žele da razmatraju i riješe. Svaka grupa bi trebalo da osmisli igru uloga kako bi ilustrovali situaciju i predstavili svoje rješenje. Današnji čas služi za pripremu: igre uloga i diskusija će se održati na sljedećem času (ne odmah poslije lekcije 3, zbog dolje navedenih zahtjeva zadatka).

Nastavnik objašnjava šta je potrebno za igru uloga: on ili ona precizira vrijeme koje je namijenjeno za pripremu i izvođenje (npr. 5 minuta), sadržaj (situaciju i rješenje), daje savjet za izvođenje (da se govori jasno i glasno, upotrebljavaju rekviziti itd.). Nastavnik podržava grupe, daje sugestije ako je to neophodno i sluša. U pripremi za četvrtu lekciju učenici mogu da usavrše svoje scene kostimima i rekvizitima.

Lekcija 4

Razredu se daju kratka uputstva za igru uloga: dozvoljeno vrijeme, jasni kriterijumi ocjenjivanja za one koji gledaju (npr. Da li je situacija predstavljena na razumljiv način? Da li je rješenje realno? Da li su glumci bili ubjedljivi?). Ovi kriterijumi procjene bi trebalo da stoje na tabli!

Učenici izvode svoje scene u razredu (problem i rješenje). Vremenska ograničenja (npr. 5 min po izvođenju) je potrebno striktno poštovati.

Poslije svakog ili svakog drugog izvođenja treba povesti diskusiju koja se bavi dolje pomenutim pitanjima, kao i uopštenijim pitanjima (npr. Ko je nekad iskusio sličnu situaciju? Kakva je bila vaša reakcija/ šta ste uradili u ovoj situaciji?).

Zaključna diskusija (cijeli razred) o različitim problematičnim situacijama i rješenjima koji su izvedeni, zaokružena revizijom dječjih prava i podizanja svijesti da se čitava vježba uvijek odnosila na ova prava.

Projekat je moguće postaviti tako da obilježava Međunarodni dan djeteta (20. novembar) kada djeca mogu pripremiti nešto za širu školsku zajednicu (informacije za drugi razred o dječjim pravima, kreativno saopštavanje ovih prava npr. poster-prezentacijama u školskom hodniku, malom predstavom koja se zasniva na igri uloga u razredu itd.).